

NHỮNG NỘI DUNG CẦN QUAN TÂM VỀ MUA SẮM CỦA CHÍNH PHỦ TRONG HIỆP ĐỊNH FTA VIỆT NAM - EU

Nguồn: theo nghiên cứu của Dự án MUTRAP

Hiệp định thương mại tự do Việt Nam - EU đánh dấu một bước ngoặt trong lĩnh vực mua sắm công ở Việt Nam: đây là lần đầu tiên, Việt Nam chính thức mở cửa thị trường này cho các nước.

Chương mua sắm công trong Hiệp định được lấy tên gọi là “government procurement”, tức là mua sắm của Nhà nước/Chính phủ. Khái niệm này có thể hiểu nôm na là hoạt động đấu thầu, theo cách hiểu của pháp luật Việt Nam.

Việc mở cửa thị trường mua sắm công trong Hiệp định EVFTA dự kiến có những tác động tích cực và tiêu cực nhất định. Về mặt tích cực, công tác đấu thầu sẽ minh bạch hơn, tính cạnh tranh cao hơn, chất lượng hàng hóa tốt hơn. Hàng hóa xuất xứ từ 28 nước thành viên trong EU sẽ có tính bổ sung cho hàng hóa Việt Nam khi mà đa phần hàng hóa trong gói thầu mua sắm công Việt Nam chưa sản xuất được. Nhà thầu của họ cũng chuyên nghiệp hơn, năng lực cao hơn. Cùng với đó, tình trạng “quân xanh”, “quân đỏ”, thông thầu cũng sẽ được hạn chế. Chủ đầu tư sẽ phải làm việc chín chu, trách nhiệm hơn vìnhà thầu nước ngoài sẵn sàng khởi kiện nếu thấy không được đối xử công bằng, điều ít thấy ở nhà thầu trong nước. Tiền thuế của người dân do vậy được chi tiêu hiệu quả hơn, cũng tạo cơ hội nhà thầu Việt Nam vươn ra thị trường mua sắm công rộng lớn của EU.

Đi kèm với mặt tích cực là tác động tiêu cực. Khả năng thắng thầu của các nhà thầu Việt Nam ngay trên “sân nhà” cũng sẽ bé lại, điều này sẽ ảnh hưởng tới công ăn việc làm, thị phần của doanh nghiệp trong nước trong thị trường mua sắm công. Việt Nam cũng không được đưa ra các chính sách ưu tiên mua hàng trong nước, khuyến khích phát triển các ngành sản xuất trong nước. Nhập siêu cũng sẽ ảnh hưởng tới cán cân thanh toán... Tuy vậy, với lộ trình mở cửa tương đối dài, có thời gian quá độ để ưu tiên hàng hóa, nhà thầu trong nước, tác động tiêu cực hy vọng sẽ được giảm thiểu.

Cũng như Luật Đấu thầu, Chương mua sắm công của Hiệp định EVFTA đưa ra các quy tắc, quy trình trong quá trình lựa chọn nhà thầu, tuy nhiên ở mức độ yêu cầu cao hơn về tính công bằng, công khai, minh bạch. Theo đó, Việt Nam sẽ phải tổ chức lựa chọn nhà thầu trong khối nước EU-VN (đấu thầu nội khối) hoặc đấu thầu quốc tế cho phép các nhà thầu EU tham dự thầu. Một số nội dung chính của Chương mua sắm công như sau:

Phạm vi điều chỉnh

Chương mua sắm công Hiệp định EVFTA áp dụng đối với các gói thầu trên ngưỡng mở cửa, thuộc các chủ đầu tư, bên mời thầu nêu tại Phụ lục của Chương (gồm các Bộ, cơ quan ngang Bộ, cơ quan thuộc Chính phủ và các Sở thuộc Thành phố Hà Nội, Thành phố Hồ Chí Minh, 34 bệnh viện thuộc Bộ Y

tế, Tập đoàn Điện lực Việt Nam, Tổng công ty đường sắt Việt Nam, Đại học quốc gia Hà Nội, Đại học quốc gia thành phố Hồ Chí Minh); hàng hóa, dịch vụ, kể cả dịch vụ xây dựng của gói thầu thuộc danh mục mở cửa và gói thầu không thuộc các trường hợp loại trừ khỏi phạm vi điều chỉnh của Hiệp định (chẳng hạn các gói thầu nhằm đảm bảo an ninh quốc phòng...).

Đối xử quốc gia và không phân biệt đối xử

Nguyên tắc cơ bản nhất của Chương mua sắm công là đối xử quốc gia và không phân biệt đối xử. Chủ đầu tư có nghĩa vụ đối xử với nhà thầu, hàng hóa Việt Nam và nhà thầu, hàng hóa của các nước thành viên nội khối EVFTA (bao gồm các nước EU và Việt Nam) một cách công bằng.

Điều này có nghĩa là không được sử dụng các biện pháp ưu đãi hàng hóa, nhà thầu trong nước cũng như bất kỳ biện pháp nào để gia tăng hàm lượng nội địa hoặc đưa ra các yêu cầu về chuyển giao công nghệ... Tuy nhiên, Việt Nam sẽ có thời gian chuyển đổi để thực hiện các nguyên tắc này.

Quy định về xuất xứ

Khi thực thi Hiệp định EVFTA, Việt Nam có hai sự lựa chọn đối với việc tổ chức lựa chọn nhà thầu các gói thầu thuộc phạm vi điều chỉnh của Hiệp định này. Một là chỉ cho phép nhà thầu nội khối EVFTA tham dự thầu và chỉ cho phép hàng hóa xuất xứ từ các nước thành viên của nội khối EVFTA. Đối với lựa chọn thứ hai, trong những trường hợp nhất định, gói thầu lớn và phức tạp, mà thấy rằng việc mở cửa ra ngoài nội khối này sẽ mang lại hiệu quả cao hơn, thì Việt Nam hoàn toàn có thể lựa chọn đấu thầu quốc tế như hiện nay vẫn đang làm.

Các hình thức lựa chọn nhà thầu

Chương mua sắm công cho phép lựa chọn nhà thầu theo hai hình thức: 1) đấu thầu rộng rãi có lựa chọn danh sách ngắn hoặc không lựa chọn danh sách ngắn; 2) Chỉ định thầu. Tuy nhiên, việc chỉ định thầu trong Chương mua sắm công Hiệp định EVFTA có nội hàm tương tự như hình thức chỉ định thầu/mua sắm trực tiếp/đấu thầu hạn chế theo Luật Đấu thầu.

Ngoài ra, Chương Mua sắm Chính phủ khuyến khích đấu thầu qua mạng, chống tham nhũng trong đấu thầu, quy định về đăng tải thông tin, thời gian trong đấu thầu./.